

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДҐРУНТЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

МІРОШНІЧЕНКО Максим Володимирович - кандидат юридичних наук
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3634-2418>
УДК 342.9.07, 342.92
DOI 10.32782/EP.2021.2.35

Забезпечення фінансово-економічної безпеки є одним з ключових завдань для стабільного розвитку держави та захисту її національних інтересів. Суб'єкти публічної адміністрації відіграють важливу роль у цій сфері, здійснюючи регулювання, контроль та нагляд за діяльністю економічних суб'єктів. Нормативно-правове регулювання їх діяльності є необхідним для створення ефективної системи фінансово-економічної безпеки, яка б відповідала вимогам часу та викликам сучасного світу.

У статті розглядається нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки. Аналізується чинна законодавча база, що визначає повноваження та функції органів державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів та інших інституцій у цій сфері. Вивчаються основні нормативно-правові акти, які регулюють питання фінансового моніторингу, протидії відмиванню коштів, боротьби з економічними злочинами та забезпечення стабільності фінансової системи. Належне правове регулювання сприяє прозорості та передбачуваності дій органів влади, що є важливим для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та економічного розвитку.

Нормативно-правове регулювання встановлює чіткі процедури та механізми для виявлення, попередження та протидії загрозам фінансово-економічній безпеці. Закріплює

гарантії прав та інтересів суб'єктів господарювання, що є необхідним для розвитку підприємництва.

Особлива увага приділяється аналізу міжнародних договорів та угод, ратифікованих Україною. Наприклад, у Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією, визначається комплекс заходів із криміналізації корупційних діянь у публічному та приватному секторах, вимоги до національного законодавства щодо протидії корупції, засади міжнародного співробітництва у цій сфері. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб встановлює загальні стандарти етичної поведінки державних службовців з метою зміцнення довіри до органів державної влади. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів від злочинної діяльності, перший універсальний міжнародний документ Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), що зобов'язує держави криміналізувати відмивання злочинних доходів та вводить заходи з виявлення, арешту та конфіскації незаконних доходів. Досліджуються проблеми та недоліки чинного нормативно-правового регулювання, а також шляхи його вдосконалення відповідно до кращих світових практик та стандартів.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, фінансово-економічна безпека, правове регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації, нормативне забезпечення фінансово-економічної безпеки, суб'єкти публічної адміністрації.

Вступ

Забезпечення фінансово-економічної безпеки є одним з ключових пріоритетів для будь-якої держави, оскільки воно безпосередньо впливає на стабільність економічної системи, захист національних інтересів та добробут громадян. У сучасних умовах глобалізації та інтенсифікації фінансових потоків, загроза економічної злочинності, відмивання коштів, ухилення від сплати податків та інших протиправних дій у фінансово-економічній сфері набуває все більшого масштабу та транскордонного характеру.

Для ефективної протидії цим загрозам необхідна злагоджена робота різних суб'єктів публічної адміністрації, діяльність яких регламентується відповідними нормативно-правовими актами. Це, зокрема, органи державної влади, місцевого самоврядування, правоохоронні та контролюючі органи, спеціалізовані установи фінансового моніторингу тощо. Їхні повноваження, функції та взаємодія мають бути чітко визначені на законодавчому рівні.

Нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки є надзвичайно важливим, оскільки воно створює правове підґрунтя для їхньої роботи, забезпечує дотримання принципів верховенства права, законності та прозорості.

Постановка завдання

Метою статті є правова характеристика нормативно-правових актів, які регулюють діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Результати дослідження

Складність у класифікації правових норм, які стосуються забезпечення економічної безпеки України, впливає з того, що їх складовими є такі елементи як фінансова безпека, макроекономічна безпека, виробнича безпека, енергетична безпека, зовнішньоекономічна безпека, інвестиційно-інноваційна безпека та інші. Отже, ми вважаємо, що дослідження правових аспектів організації системи економічної безпеки та реаліза-

ції державної політики у цій сфері має сенс проводити на основі загальноприйнятої класифікації нормативно-правових актів.

У Конституції України зазначається, що права та свободи людини та їх захист визначають основний зміст та напрямок діяльності держави. Це означає, що будь-яка політика, прийнята державою у будь-якій сфері, повинна відповідати нормам та принципам, закріпленим у Конституції.

Конституція України гарантує рівні права та захист для всіх суб'єктів права власності і господарювання. Вона забезпечує соціальну спрямованість економіки та рівність перед законом. Громадянам надається право користуватися об'єктами державної та комунальної власності для задоволення своїх потреб. Право приватної власності є непорушним, і жодна особа не може бути протиправно позбавлена цього права. Конституція гарантує право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, а держава забезпечує захист конкуренції. У разі порушення прав, кожен має право оскаржити рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в суді. Верховна Рада України затверджує загальнодержавні програми економічного, науково-технічного та соціального розвитку, а правовий режим власності, правила конкуренції, антимонопольне регулювання, засади зовнішніх зносин і зовнішньоекономічної діяльності визначаються виключно законами України.

Також, Кабінет Міністрів України зобов'язаний забезпечувати економічну незалежність країни і реалізовувати внутрішню та зовнішню політику держави. Ця вища виконавча установа розробляє і впроваджує загальнодержавні програми щодо економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України [1].

Нормативно-правова база України складається з низки кодексів, які регламентують різні сфери економічної діяльності та забезпечують функціонування фінансово-економічної системи держави. Господарський кодекс України визначає основоположні принципи ведення господарської діяльності в Україні та регулює відносини між суб'єктами господарювання, а також між

ними та іншими учасниками господарських відносин [2]. Бюджетний кодекс України регулює процеси формування, розгляду, затвердження та виконання бюджетів різних рівнів, звітування про їх виконання, здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, а також питання утворення та погашення державного і місцевого боргу [3]. Митний кодекс України встановлює порядок і умови переміщення товарів через митний кордон, їх митний контроль та оформлення, здійснення державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні, запобігання та протидію контрабанді, боротьбу з порушеннями митних правил, організацію та забезпечення діяльності митних органів [4].

Україна має низку законодавчих актів, спрямованих на регулювання інвестиційної діяльності, захист економічної конкуренції та забезпечення національної безпеки. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [5] покликаний гарантувати рівний захист прав, інтересів і майна суб'єктів інвестування незалежно від форм власності, сприяти ефективному інвестуванню в економіку України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [6] встановлює правила чесної конкурентної боротьби при здійсненні господарської діяльності в ринкових умовах та визначає правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісних конкурентних практик. Закон України «Про національну безпеку України» [7] визначає фундаментальні національні інтереси, серед яких сталий розвиток національної економіки, євроінтеграція України, забезпечення державної, економічної та інформаційної безпеки. Державна політика спрямовується на реалізацію цих пріоритетів.

У системі нормативно-правового регулювання в Україні важливу роль відіграють підзаконні нормативні акти. Вони представлені постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, які деталізують положення законів і встановлюють механізми їх реалізації. Крім того, до підзаконних актів належать відомчі нормативні документи, що

приймаються центральними органами виконавчої влади у межах їхньої компетенції. Місцеві органи влади також наділені повноваженнями приймати нормативні акти, що регулюють певні питання на відповідній території. Ці акти є обов'язковими для виконання і забезпечують правове регулювання різноманітних сфер суспільного життя.

Уряд України відіграє ключову роль у формуванні та реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки. Кабінет Міністрів наділений повноваженнями затверджувати загальнонаціональні програми та плани дій, спрямовані на зміцнення економічної безпеки держави. Крім того, на Уряд покладено обов'язок визначати статус і функції центральних органів виконавчої влади, відповідальних за окремі аспекти забезпечення національної економічної безпеки. Уряд затверджує положення про ці органи, розмежовуючи їхні завдання та сфери відповідальності у цій важливій галузі державного управління.

Президент України виконує провідну роль у забезпеченні прав і свобод громадян, підтримці стабільності в суспільстві та гарантуванні національної безпеки, невід'ємною складовою якої є економічна безпека держави. У межах своїх конституційних повноважень Глава держави видає нормативні акти, спрямовані на формування та реалізацію основних засад економічної безпеки країни. Зокрема, Президентом було утворено Національну раду з питань антикорупційної політики [8] та Раду експертів з питань енергетичної безпеки [9], які є важливими інституціями у відповідних сферах забезпечення національних інтересів України в економічній площині. Таким чином, Президент як гарант конституційних прав і свобод громадян виступає ключовим суб'єктом у системі забезпечення економічної безпеки держави.

На регіональному рівні важливу роль у забезпеченні економічної безпеки відіграють нормативні акти, що приймаються місцевими державними адміністраціями. До їхньої компетенції належать питання соціально-економічного розвитку відповідних територій, формування та виконання місцевих бюджетів, управління фінансами та май-

ном, сприяння розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики, регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Місцеві державні адміністрації наділені повноваженнями приймати рішення та видавати розпорядження, спрямовані на забезпечення стабільного економічного розвитку регіонів та захист їхніх економічних інтересів у рамках загальнодержавної політики економічної безпеки [10].

Міжнародні нормативні акти відіграють важливу роль у формуванні та реалізації політики у сфері економічної безпеки на глобальному рівні. Вони виступають орієнтиром для прийняття національного законодавства з економічних питань, протидії економічній злочинності, налагодження міжнародного співробітництва у фінансовій, митній, інвестиційній сферах тощо. Україна, як учасник світового співтовариства, ратифікувала низку міжнародних нормативних актів, положення яких становлять правову основу для реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки на вітчизняному рівні.

Серед таких документів варто виділити ті, що стосуються боротьби з корупцією, відмиванням доходів, фінансуванням тероризму, регулювання міжнародної торгівлі, захисту інвестицій, протидії економічним злочинам тощо. Імплементация норм цих міжнародних актів у національне законодавство є важливим кроком на шляху інтеграції України до світового економічного простору та зміцнення її економічної безпеки. Отже, деякі з них:

1) заключний акт Ради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 [11];

2) Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27.01.1999 [12];

3) Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 [13];

4) Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16.05.2005 [14];

5) Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 23.07.1996 [15];

6) Резолюція ООН «Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспек-

тиви міжнародного співробітництва» від 07.09.1990 [16];

7) Європейська конвенція про деякі міжнародні аспекти банкрутства (ETS 136) від 05.06.1990 [17];

8) Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 08.11.1990 [18];

9) Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права [19];

10) Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї.

Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів від 17.12.1994 [20] тощо.

За визначенням В. І. Теремецького, правове регулювання охоплює дві ключові сфери:

1. специфічну діяльність держави, зокрема її нормотворчих органів, яка пов'язана з розробкою юридичних настанов та визначенням юридичних засобів для забезпечення їх ефективного впровадження та дотримання;

2. діяльність безпосередніх учасників суспільних відносин, спрямовану на пошук та залучення засобів юридичного регулювання з метою узгодження своєї поведінки з принципами, ідеями та призначенням права [21].

Таким чином, правове регулювання передбачає нормотворчу діяльність держави щодо встановлення правових норм та забезпечення механізмів їх реалізації, а також практичну діяльність суб'єктів суспільних відносин щодо дотримання встановлених правових приписів та використання передбачених законом засобів для захисту своїх прав та інтересів.

За твердженням О. І. Безпалової, правове регулювання розглядається як особливий вид правового впливу, що здійснюється за допомогою сукупності адміністративно-правових форм і засобів, які утворюють механізм правового регулювання управління певними органами, в даному випадку – органами поліції. Цей правовий вплив спрямований на забезпечення належного функціонування відповідних суб'єктів та ефективного виконання ними покладених

на них обов'язків і завдань. Таким чином, правове регулювання є інструментом, який дозволяє координувати діяльність органів влади та інших суб'єктів за допомогою встановлених правових норм і процедур з метою досягнення необхідних результатів у відповідній сфері суспільних відносин [22].

Проведений аналіз надав змогу визначити, що нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки – це система нормативно-правових актів та механізмів їх реалізації, які визначають повноваження, функції, права та обов'язки органів державної влади та місцевого самоврядування щодо формування та впровадження державної політики із захисту національних економічних інтересів, попередження та нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз стабільному розвитку економіки, забезпечення сприятливих умов для ведення господарської діяльності, залучення інвестицій, зміцнення фінансової системи держави та її регіонів.

Висновки

Нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки є вкрай важливим для ефективного функціонування державного механізму захисту національних економічних інтересів. Воно повинно відповідати сучасним викликам та загрозам, забезпечувати чіткий розподіл повноважень, координацію дій органів влади та баланс інтересів держави і суб'єктів господарювання. Лише за умови належного правового регулювання можна створити дієву систему фінансово-економічної безпеки, яка сприятиме стабільному економічному розвитку держави. Проведене дослідження дає змогу сформулювати подальші можливі шляхи вдосконалення: систематичний перегляд та оновлення законодавчої бази з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, виникнення нових загроз та викликів для економічної безпеки держави; усунення прогалин, колізій та суперечностей у нормативно-правових актах, що регулюють діяльність суб'єктів публічної адміністрації у цій сфері; чітке розмежуван-

ня повноважень та сфер відповідальності між різними органами влади для уникнення дублювання функцій та неефективного використання ресурсів; імплементація норм міжнародного законодавства, найкращих світових практик та стандартів у сфері забезпечення економічної безпеки; посилення координації та взаємодії між суб'єктами публічної адміністрації на всіх рівнях для забезпечення комплексного підходу до вирішення проблем у сфері фінансово-економічної безпеки; вдосконалення механізмів контролю та нагляду за дотриманням законодавства у сфері економічної безпеки, підвищення відповідальності за його порушення; забезпечення прозорості та передбачуваності правового регулювання, залучення громадськості та експертного середовища до процесу вдосконалення законодавства; розробка та прийняття комплексної стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки держави з чітким визначенням цілей, завдань, інструментів та індикаторів реалізації.

Література

1. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 21.06.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. № 19-20. № 21-22. ст.144.
3. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. ст.572.
4. Митний кодекс України : Закон України № 4495-VI від 13.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45. № 46-47. № 48. ст.552.
5. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. ст. 646.
6. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України № 236/96-ВР від 07.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. ст.164.
7. Про національну безпеку України: Закон України № 2469-VIII від 21.06.2018 р.

Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. ст.241.

8. Питання діяльності Національної ради з питань антикорупційної політики : Указ Президента України. *Відомості Верховної Ради України*. 30 вересня 2020 року. № 207/2020.

9. Про Раду експертів з питань енергетичної безпеки: Указ Президента України. *Відомості Верховної Ради України*. 29 травня 2020 року № 206/2020.

10. Кошиков Д. О. Адміністративно-правові засади реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави : монографія / за заг. ред. О. І. Безпалової. Харків : Факт, 2020. 480 с.

11. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі : Багатостороння угода від 01.08.1975. Liga 360. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU75010?an=2>

12. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: Конвенція № ETS173 від 27.01.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 47-48.

13. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією : Конвенція № 994_102 від 04.11.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 16. ст.266.

14. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Конвенція № 994_948 від 16.05.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 2698-VI (2698-17).

15. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб: міжнародний документ від 23.07.1996. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788

16. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва: резолюція ООН від 07.09.1990 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_785

17. Європейська конвенція про деякі міжнародні аспекти банкрутства: Конвенція Ради Європи № ETS136 від 05.06.1990 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_540

18. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом: конвенція Ради Європи № 995_029 від 08.11.1990 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029

19. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: резолюція ООН № 995_042 від 16.12.1966 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

20. Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї. Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів: міжнародний документ № 995_056 від 17.12.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056

21. Теремецький В. І. Податкові правовідносини в Україні : монографія. Харків : Диска плюс. 2012. С. 106.

22. Безпалова О. І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Адміністративне право і процес*. 2017. № 9 (259). С. 111.

Miroshnichenko M. V.

**REGULATORY (LEGAL) REGULATION
OF THE ACTIVITIES OF PUBLIC
ADMINISTRATION ENTITIES IN THE
FIELD OF FINANCIAL AND ECONOMIC
SECURITY**

Ensuring financial and economic security is one of the key tasks for the stable development of the state and protection of its national interests. Public administration entities play an important role in this area by regulating, controlling and supervising the activities of economic entities. Regulation of their activities is necessary to create an effective system of financial and economic security that would meet the requirements of time and the challenges of the modern world.

The article examines the legal regulation of activities of public administration entities in the field of financial and economic security. The author analyses the current legislative framework that defines the powers and functions of state authorities, local self-gov-

ernment, law enforcement agencies and other institutions in this area. The main legal acts regulating financial monitoring, anti-money laundering, combating economic crimes and ensuring the stability of the financial system are studied. Proper legal regulation contributes to transparency and predictability of government actions, which is important for ensuring a favourable investment climate and economic development.

The legal and regulatory framework establishes clear procedures and mechanisms for identifying, preventing, and counteracting threats to financial and economic security. It guarantees the rights and interests of business entities, which is essential for the development of entrepreneurship.

Special attention is paid to the analysis of international treaties and agreements ratified by Ukraine. For example, the Criminal Convention on Corruption defines a set of measures to criminalise corruption in the public and

private sectors, requirements for national legislation on combating corruption, and the principles of international cooperation in this area. The International Code of Conduct for Public Officials establishes general standards of ethical behaviour for public officials to strengthen trust in public authorities. The Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, the first universal international instrument of the United Nations that obliges states to criminalise money laundering and introduces measures to detect, seize and confiscate illegal proceeds. The problems and shortcomings of the current regulatory framework, as well as ways to improve it in line with the best international practices and standards, are explored.

Key words: *regulatory and legal regulation, financial and economic security, legal regulation of activities of public administration entities, regulatory support of financial and economic security, public administration entities.*